

Oponentní posudek k bakalářské práci

Název práce: **Přínos literatury pro rodiče pro jejich komunikaci s dětmi**

Autor práce: Jana Taflířová

Vedoucí práce: PsLic. Jan Vyhnálek

Oponent: Mgr. Michaela Votavová

Předložená bakalářská práce studentky Jany Taflířové s názvem Přínos literatury pro rodiče pro jejich komunikaci s dětmi v současné podobě vykazuje některé více či méně závažné nedostatky, které se pokusím nastínit níže. Samotné téma je zajímavé, nicméně úroveň jeho zpracování se blíží spíše k seminární práci, než k práci bakalářské.

Úvod, zdůvodnění tématu, cíle práce

Výběr tématu autorka zdůvodnila na str. 5 osobním zaujetím pro téma (*záliba v čtení knih*) a osobními potřebami (*chtěla jsem se dozvědět..., zajímalo mě..., průzkum se mi bude hodit..., budu mít přehled, které knihy by mohly poskytnout radu rodičům mých budoucích svěřenců*), chybí jakákoliv zmínka o kontextu stávajících poznatků studovaného oboru. V podobném duchu pak autorka stanovuje dílčí cíle práce (*chtěla bych zjistit..., také bych se ráda dozvěděla...*).

Formulace cíle klade důraz na zjišťování toho, zda rodiče čtou literaturu, která jim může pomoci při komunikování s dětmi a při výchově, nicméně celá práce inklinuje spíše k druhému formulovanému cíli, který se týká extrakce a aplikace poznatků ze čtení. Jako další dílčí cíl chce autorka zjistit, kde se rodiče o této literatuře dozvěděli nebo kdo jim ji doporučil.

Struktura práce je v úvodu nastíněna, nicméně ani zde, ani dále v práci není zřejmé, proč jsou jednotlivé kapitoly potřeba, jak se vztahují ke stanovenému cíli, případně jak bude autorka téma rozvíjet. Již zde se tak projevuje nedostatek návaznosti jednotlivých částí práce.

Teoretická část

Teoretické uchopení tématu autorka pojala velmi zeširoka – kapitolami o andragogice, o sebevzdělávání, bibliopedagogice, psychologii čtenáře. Dále se věnuje knize jako prostředku ku učení a četbě knih rodiči. Na první pohled autorka téma rozpracovává od obecného paradigmatického zakotvení až po konkrétní problém, který má sloužit k empirickému prošetření. Při bližším pohledu se ale autorka v teoretické části nedostatečně vypořádala s níže uvedenými skutečnostmi.

Nedostatečná příprava (resp. analyticko-syntetický přístup k tématu) vede k tomu, že autorka **opomenula některé dílčí tematické celky**, které k naplnění stanoveného cíle nezbytně potřebuje. Teoretická část tak celkově působí spíše jako **kompilát jednotlivých zdrojů**, navíc ne zcela vyčerpávajících zvolené téma. Zejména postrádám kapitolu o informační gramotnosti.

Aktuální zdroje k tomuto tématu lze nalézt například v odborném periodiku Ikaros. Cizojazyčná literatura chybí úplně.

Použité **zdroje** byly nejspíše autorce **snadno dostupné**. Práce je obsahově založena zejména na Úvodu do bibliopedagogiky (Vášová 1995), což je relevantní zdroj, ale volba dalších zdrojů je diskutabilní. Příkladem jsou citace z Teorie literární komunikace (Štochl 2005) – autorka se nevypořádala s tím, že kniha pokrývá spíše paradigma literární vědy a primárně se věnuje čtení krásné literatury, nikoliv literatury odborné nebo populárně naučné. Vytknout lze i mechanicky parafrázovaný text Teichmanové (2015), který byl publikován na portálu Psychologie.cz. Vzhledem k vyznění článku a chybějícím zdrojům lze pochybovat o tom, zda je to odborná literatura.

Méně dostupnými, ale relevantnějšími zdroji k naplnění cíle by mohly být například výsledky reprezentativního průzkumu Čtenáři a čtení v České republice, dále publikace vedoucího tohoto výzkumného projektu Jiřího Trávníčka (např. Překnížkováno. Co čteme a kupujeme (2014), Čtenáři a internauti. Obyvatelé České republiky a jejich vztah ke čtení (2011), Čteme? Obyvatelé České republiky a jejich vztah ke knize (2008) nebo publikace Vášové (1987) Čtenáři a uživatelé informací (základy psychologie a pedagogiky čtenáře).

Provázanost jednotlivých podtémat práce není na dostatečné úrovni. Chybí vztažení teoretických poznatků na jednotlivých úrovních **k cíli práce**, resp. interpretace citovaných informací. Autorka ponechává citace a parafráze bez vlastního přispění. Zřetelné je to například na kapitole Potřeba četby (str. 20–21), chybí explicitní souvislost s četbou tak, jak ji autorka chce pojmut v cíli práce.

Podobně v práci vidíme autorčinu potřebu zdůvodnit, proč jednotlivé kapitoly pro práci potřebuje, nicméně toto zdůvodnění je opět pouze na poli důvodů osobních, nikoliv objektivních (př. str. 18, kap. Psychologie čtenáře: *Jelikož se v mojí práci pojednává o rodičích a jejich četbě knih, má dle mého názoru toto téma v mé práci místo. Vždyť právě potřeba četby je u rodičů důležitá. Proč by jinak rodiče četli literaturu určenou pro ně? Nebo str. 24, kap. Rodiče a četba knih: Kapitulu o rodičích a četbě knih vnímám jako nejdůležitější a nejpřínosnější pro moji práci. Jde o hlavní téma, kterým se zabývám. Zajímá mě právě souvislost mezi rodiči a četbou knih, které jim mohou pomoci při komunikování s dětmi a při výchově.*).

Některé pasáže teoretické části jsou vzhledem k cíli práce **nadbytečné**. Vypisování všech by bylo nad rámec tohoto posudku, proto uvádím jen některé příklady, u kterých by autorka měla objasnit, proč tyto pasáže potřebuje k naplnění cíle práce:

- výklad pojmu „dospělost“ (str. 8),
- kapitola o vzniku a vývoji vzdělávání dospělých? (s. 9–11),
- vývoj názorů na sebevzdělávání (14).

Některé **přímé citace zcela postrádají účel**, týkají se okrajových podtémat nebo by je bylo možné zhutnit vhodnou parafrází (př. str. 16, přímá citace týkající se sakadických pohybů oka při čtení). Podobnou výtku by bylo možné mít i k parafrázování (př. str. 23: *J. A. Komenský (...) chce poukázat, že člověk, který se chce vzdělávat, si má vážit knih nad zlato a drahé kamení. Dále chce ukázat, že má v knihách sklízet pyl vzácné vědy a předávat ho do úlu vlastního učení. Nebo „useknutá“ citace na str. 13)*

Teoretická východiska celkově působí **rozkolísaně**, jako by autorka neuměla pracovat s obecnějšími teoretickými koncepty a aplikovat je na dílčí témata. Například v kapitole o andragogice (str. 7–12) autorka nepodchytila rozdíly mezi vzděláváním rodičů organizovaným, sebevzděláváním a vzděláváním pedagogických pracovníků. Hovoří i o institucionalizovaném

procesu vzdělávání, nikoliv o tom, co je typické pro individuální sebevzdělávání. Na str. 13 se dokonce dočteme o absolventu současného odborného vzdělávání. Autorka by měla objasnit, jak to souvisí s četbou rodičů.

Empirická část

Práce se tváří jako práce empirická, nicméně **požadavkům na empirickou práci nevyhovuje**. Praktická část na teoretickou navazuje jen velmi spoře, působí jako přílepek. Celkově nepřináší nové poznatky, ani **validita a reliabilita výzkumu není podchycena**.

Autorka si již v cíli stanovuje, že pomocí dotazníků zjistí, zda vybraný vzorek čte literaturu, která jim pomůže při výchově a komunikaci s dětmi (atd.). Techniku výzkumu (zde dotazník) ale nelze stanovit předem, měla by vyplynout až z výzkumné otázky (a hypotézy v případě kvantitativního výzkumu).

Zvolené výzkumné otázky nepokrývají všechny stanovené cíle práce, v dotazníku je ale autorka opět zařazuje.

Autorka píše, že se práci rozhodla zpracovat a vyhodnotit pomocí kvantitativního šetření. Toto rozhodnutí ale není libovolné, musí vycházet z cíle/otázek. Hypotézy, které by bylo možné kvantitativně ověřit, zcela chybí. Nelze tedy provést ani navazující kroky, od zdůvodnění, jak vybraná technika (dotazník) zodpoví stanovené výzkumné otázky (resp. jak ověří hypotézy), po rozpracování cíle/otázky/hypotézy na úrovni ukazatelů, znaků a následně potřebných otázek v dotazníku.

Nedůsledností při projektování výzkumu vznikla řada chyb, díky kterým nejsou výsledky validní. Volbu otázek „od oka“ lze například v dotazníku najít v otázce: *Uplatňujete v praxi informace, které jste získali? (a) ano b) ne c) někdy*), přičemž touto otázkou má být naplněn cíl *zjistit, zda se rodiče snaží uplatnit poznatky v praxi* (relevantní výzkumná otázka k tomuto bodu zcela chybí, hypotéza též). Rozdíl mezi subjektivním pohledem respondenta a objektivním stavem není autorkou podchycen, podvědomé procesy nejsou brány v potaz.

Podobnou nedůslednost lze najít také třeba v otázce 6. Proč potřebujeme v dotazníku otázku o časopisech? Není jasné, zda autorka to řadí ke knihám, nebo odlišuje. Navíc není zřejmé, zda autorce jde o zakoupení časopisu třeba 1x za rok, nebo o pravidelné odebírání. Zároveň není jasné, zda lze pod toto zařadit také internetová periodika nebo webové stránky s informacemi. Může vést ke zkreslení.

U otázky 7 není jasné, zda otázkou *Znáte některou z těchto knih?* míní autorka, zda jim název něco říká, nebo zda měli v ruce a prolétli, nebo zda četli. Jak je řečeno v teoretické části, do procesu čtení vstupuje také psychologie čtenáře, jeho návyky, motivace, vnější okolnosti, individuální rozdíly apod. Nic z tohoto, co autorka v teorii popsala, není v dotazníku dostatečně reflektováno.

Dotazník paradoxně nezjišťuje, zda a kolik knih přečetli. Nebo jak uplatňují přečtené do praxe (zde takto dotazník jako technika stejně nebude dostačující).

Autorka dále uvádí, že jako výzkumný vzorek zvolila náhodně vybrané rodiče a respondenty oslovila přes sociální síť facebook a pomocí e-mailu. V takovémto pojetí nejde o reprezentativní šetření – problém s náhodností výběru. Populace není v práci explicitně vymezena, lze odhadovat, že půjde o všechny české rodiče. Náhodné oslovení výše uvedenými kanály je zkreslující, do vzorku nebude zahrnuta celá populace (například ti, co nemají internet,

nepoužívají sociální sítě apod.). Na takovémto vzorku o 40 respondentech nelze zakládat reprezentativní šetření.

Vyhodnocení je založena pouze na třídění prvního stupně. V interpretaci získaných dat autorka do textu promítá vlastní hodnocení (str. 37: *Pomocí dotazníku jsem také chtěla zjistit, jaké knihy respondenti znají a čtou. Bohužel mi odpovědí bylo, že velká část respondentů (21, což je 60 %) nezná vůbec žádnou knihu pro rodiče. Myslím, že by bylo potřeba, aby se tato literatura pro rodiče více propagovala, dostala se do povědomí rodičů a tím by došlo k nárůstu zájmu o ni.*)

Formální a jazyková stránka

Po formální stránce se práce jeví jako jednotný, správně strukturovaný text, s minimem překlepů a gramatických chyb (například čárky na str. 5 nebo 8). Celkově je práce po stylistické stránce na průměrné úrovni.

Rozsah práce je sice formálně dostačující, nicméně lze namítnout, že některé kapitoly a odstavce jsou v práci „navíc“ (viz výše), po „odečtení“ tohoto textu by práce svým rozsahem byla těsně na minimální hranici.

Celkové hodnocení

Výše uvedené problémy považuji za natolik závažné, že bakalářskou práci nedoporučuji k obhajobě.

České Budějovice

15. 5. 2015

Michaela Votavová